

Styret i Kraft Bank ASA
Postboks 1063
4391 SANDNES

VÅR REFERANSE
19/10096

DERES REFERANSE

DATO
30.06.2020

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Kraft Bank ASA 29. og 30. oktober 2019. Tilsynet hadde som formål å belyse bankens overordnede styrings- og kontrollsystemer og bankens risikosituasjon og styring og kontroll på kredittområdet, herunder bankens etterlevelse av boliglåns- og forbrukslånsforskriften. Dessuten ble det stedlige tilsynet benyttet til å gjennomgå bankens styring og kontroll av likviditetsrisiko og operasjonell risiko, samt bankens tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 12. februar 2020 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 16. mars. 2020.

FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ OG KAPITALISERING

Økonomisk status

Banken startet sin virksomhet i mai 2018. Banken refinansierer boliglån og forbrukslån for privatpersoner i Norge ("omstartslån"). Banken har gått med overskudd fra og med andre kvartal 2019, som var bankens fjerde hele kvartal med ordinær drift. Ved utgangen av tredje kvartal 2019 var årets akkumulerte overskudd før skatt på 2,6 millioner kroner. Brutto utlån utgjorde ved utgangen av tredje kvartal 2019 807 millioner kroner, fordelt på 791 millioner kroner i sikrede lån og 16 millioner kroner i forbrukslån. Sum kundeinnskudd utgjorde på samme tidspunkt 946 millioner kroner. Kapitaldekningen utgjorde 55,9 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2019, og bankens kapital består utelukkende av ren kjernekapital.

Kredittrisiko

Finanstilsynet ga i den foreløpige tilsynsrapporten uttrykk for at den underliggende misligholds-frekvensen i bankens omstartslånportefølje, når det justeres for effekten av bankens sterke vekst, indikerte et vesentlig høyere mislighold enn det som var kommet til syne i bankens rapportering. Styret gir i sitt svar til den foreløpige rapporten uttrykk for at banken har for kort historie til at det er mulig å trekke en slik konklusjon, og opplyser at misligholdet i porteføljen viser en utflating. Samtidig erkjenner styret at siden bankens portefølje fremdeles er å anse som "ung", er det usikkerhet knyttet til porteføljens fremtidige utvikling. Finanstilsynet har merket seg at andelen misligholdte lån ved utgangen av første kvartal 2020 utgjorde 6,1 prosent, etter en moderat økning i første kvartal, mot 1,0 prosent for alle norske banker.

Likviditetsrisiko

Banken finansierer sin virksomhet med egenkapital og kundeinnskudd. Bankens innskuddsdekning utgjorde 107 prosent ved utgangen av første kvartal 2020. 100 prosent av innskuddene var omfattet av innskuddsgarantiordningen. Bankens LCR (liquidity coverage ratio) og NSFR (net stable funding ratio) har siden oppstart vært over henholdsvis myndighetsfastsatt krav og fremtidig forventet minstekrav. Ved utgangen av første kvartal 2020 var bankens LCR 151 prosent og bankens NSFR 163 prosent.

Operasjonell risiko

I foreløpig tilsynsrapport pekte Finanstilsynet på at banken er avhengig av eksterne leverandører i den daglige driften, og er sårbar for risiko knyttet til IKT-hendelser. Dessuten er banken sårbar for risiko knyttet til nøkkelpersoner, da banken er liten og med få ansatte. Finanstilsynet noterer at styret i sitt svar opplyser om at banken vil ha nøkkelpersonrisiko grunnet bankens størrelse, men at risikoen er søkt redusert gjennom avtaler med eksterne leverandører og overlappende kompetanse mellom ansatte.

I foreløpig tilsynsrapport ga Finanstilsynet uttrykk for at bankens forretningsmodell innebærer høyere omdømmerisiko enn tradisjonell bankvirksomhet ettersom banken i all hovedsak henvender seg til låntakere i sårbare situasjoner. Finanstilsynet påpekte dermed viktigheten av at bankens priser og andre vilkår er transparente og forståelige for kundene. Styret er enig i dette. Det vises for øvrig til punkt om renter og etableringsgebyr, under styring og kontroll av kredittrisiko.

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

Overordnet styring og kontroll

Organisering og ansvarsforhold

Finanstilsynet ga i foreløpig tilsynsrapport uttrykk for at den enkelte leders ansvar ikke tydelig fremgikk av bankens stillingsinstruksjoner ettersom instruksene ikke skilte mellom ansvarsområder og arbeidsoppgaver. Finanstilsynet ba styret påse at den enkelte leders ansvar og plikter fremgår tydelig av stillingsinstruksjoner for å sikre at banken har en klar ansvarfordeling, jf. finansforetaksloven § 13-5. Finanstilsynet noterer at styret vil sørge for at stillingsinstruksjonene gjennomgås på nytt for å sikre et presist skille mellom ansvars- og oppgavefordeling.

Risikostyrings- og etterlevelsesfunksjonen

Etter finansforetaksloven § 13-5 (2) skal et finansforetak ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for både risikokontroll og etterlevelse. Styret skal etter CRR/CRD IV-forskriften § 35 tredje ledd sikre at foretakets kontrollfunksjoner kan ivareta sine arbeidsoppgaver på en effektiv og uavhengig måte ved blant annet å påse at personer som er involvert i foretakets kontrollfunksjon ikke involveres i utøvelsen av de tjenester eller funksjoner de skal kontrollere. Forskriften åpner i §§ 38 og 39 imidlertid for at leder av kontrollfunksjonene i mindre foretak med mindre kompleks struktur kan ha ansvar for andre områder dersom interessekonflikter unngås.

Både risikostyrings- og etterlevelsesfunksjonen ivaretas av bankens økonomiansvarlig. Økonomiansvarlig rapporterer til administrerende banksjef, og ved behov til styret, når det gjelder risiko- og etterlevelsesforhold. Økonomiansvarlig er underlagt finansdirektør, som har ansvar for flere av bankens risikoområder. Styret viser i svar på foreløpig tilsynsrapport til at det har høy bevissthet på rollefordelingen knyttet til risikostyrings- og etterlevelsesfunksjonen. Finanstilsynet

kan ikke se at den mangelfulle uavhengige risikorapporteringen, som det vises til i egne avsnitt nedenfor, underbygger den påpekte bevisstheten om interne kontrollfunksjoners rolle. Etter Finanstilsynets vurdering, gir den valgte organiseringen der den ansvarlige for risikostyring og etterlevelse er underlagt finansdirektør, heller ikke tilstrekkelig uavhengighet i tråd med lovens krav. Finanstilsynet forventer dermed at styret påser at det etableres en organisering av risiko- og etterlevelseshjelpfunksjonen som sikrer tilstrekkelig uavhengighet. Finanstilsynet forventer også at styret påser at det er satt av tilstrekkelige ressurser til oppgaver knyttet til risikostyring og etterlevelse.

Uavhengig rapportering

I foreløpig tilsynsrapport pekte Finanstilsynet på at styret mottar en kvartalsvis risikorapport som ikke er avgitt av bankens uavhengige risikostyringsansvarlig, men av finansdirektør.

Risikostyringsansvarlig kvalitetssjekker kun rapporten. Dessuten understreket Finanstilsynet at styret bør motta risikorapportering som viser status i forhold til styrefastsatte rammer, og at risikorapportene bør inneholde kommentarer, særlig ved ugunstig utvikling, med forslag til korrigerende tiltak. Styret gir i sitt svar uttrykk for at det er etablert uavhengig risikorapportering som er tilpasset bankens størrelse og risikoprofil og påpeker at ansvarlig for risikostyring har tilgang til å gjøre egne uttrekk og selvstendige analyser. Styret opplyser også om at risikorapporten inneholder rapportering på de rammer og måltall styret til enhver tid anser som viktige for å overvåke risikoen. Finanstilsynet fastholder viktigheten av at den periodiske risikorapporten utarbeides uavhengig av utøvende funksjoner på risikoområdene. Finanstilsynet presiserer også at den periodiske risikorapporten på en tydelig måte bør vise faktisk risikonivå i forhold til alle styrefastsatte og myndighetsfastsatte risikorammer og -måltall.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Kredittpolicy

På bakgrunn av bankens vide rammer og manglende krav til betjeningsevne for usikrede lån anbefalte Finanstilsynet styret i den foreløpige tilsynsrapporten å klargjøre rammene og kriteriene for å innvilge slike lån. Finanstilsynet har merket seg at styret i sitt svar gir uttrykk for at banken som hovedregel skal være tilbakeholden med å innvilge usikrede lån, og at styret ser at formuleringene i bankens kredittpolicy om innvilgelse av usikrede lån ikke samsvarer med bankens praksis. Styret har derfor redusert maksimalstørrelsen for usikrede lån og fastsatt et økt krav til likviditetsoverskudd.

Bankens kredittpolicydokument åpnet på tilsynstidspunktet for å tilby lån som innebar en økning av kundens eksisterende gjeld ("opplåning"), uten at policydokumentet klargjorde når det anses som forsvarlig å øke kundenes gjeld og uten at omfanget ble rapportert til styret. Etter Finanstilsynets oppfatning er det høy risiko for at økning av kundenes gjeld påfører bankens vanskeligstilte kunder ytterligere problemer og at dette kan stride mot god forretningsskikk. I den foreløpige rapporten ba Finanstilsynets derfor styret ta stilling til om og eventuelt i hvilke situasjoner det anses som forsvarlig å bidra til å øke kundenes gjeld.

Finanstilsynet har merket seg at styret i sitt svar sier seg enig i Finanstilsynets vurdering om at opplåninger potensielt kan forverre kundenes situasjon. Styret opplyser at formålet med eventuell opplåning er avgjørende, og omtaler ferdigstillelse av allerede påbegynte oppussingsarbeider i egen bolig som et typisk eksempel på formål som rettferdiggjøre opplåning. Styret viser til at retningslinjene for opplåning i bankens kreditthåndbok er endret slik at bestemmelsene samsvarer med etablert praksis. Finanstilsynet vil bemerke at ytterligere opplåning må vurderes opp mot kundens betjeningsevne, og at det i den sammenheng ikke er avgjørende hva lånet brukes til. Gitt

bankens kundesammensetning, legger Finanstilsynet til grunn at ytterligere opplåning ikke kan forsvares annet enn helt unntaksvis.

Bankens kredittstyringsdokumenter anga på tilsynstidspunktet ikke hvordan søkernes levekostnader skal fastsettes. I praksis fungerte derved bankens egenutviklede regnearkmodell som styrende for en sentral del av bankens betjeningsevnevurdering. Finanstilsynet understreket derfor i den foreløpige tilsynsrapporten viktigheten av at kredittstyringsdokumentene beskriver sentrale kredittvurderingskriterier. Styret opplyser i sitt svar at det i kredittpolicydokumentet er presisert at regnearkmodellen skal utvikles løpende og skal benyttes i samtlige lånesaker, men bekrefter ikke at styret har tatt stilling til modellens virkemåte. Finanstilsynet har merket seg at et av de viktigste kriteriene som avgjør hvilke kunder banken skal finansiere, dermed avhenger av formlene og satsene i et regneark som endres fortløpende. Etter Finanstilsynets oppfatning bør styret definere hovedprinsippene for bankens betjeningsevnevurderinger og rutinene for endring av beregningsmodellen, samt holde seg orientert om vesentlige endringer i de grunnleggende forutsetningene for betjeningsevneberegningen.

Finanstilsynet understreket i den foreløpige rapporten viktigheten av at det er samsvar mellom styringsdokumentene og bankens tilsiktede kredittpraksis. Finanstilsynet anbefalte styret å sørge for at det foretas en generell oppdatering av kredittstyringsdokumentene. Finanstilsynet har merket seg at styret vil be administrasjonen gjennomgå de aktuelle styringsdokumentene på kredittområdet for å sikre at disse er tilstrekkelig oppdaterte og harmonisert med hverandre og bankens praksis.

Styrefastsatte risikorammer

Styret hadde på tilsynstidspunktet kun fastsatt én risikoramme for kredittrisiko, som er bankens viktigste risikoområde. Ifølge denne rammen aksepterte banken "middels risiko" for kreditttap uttrykt ved et maksimalt årlig tap på 0,6 prosent av gjennomsnittlig kredittvolum. Etterlevelsen av tapsrammen ble hverken rapportert til styret eller bankledelsen. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at det ut ifra rapporteringen fremstod som om den styrevedtatte rammen for årlig tap var overskredet. Styret viser i sitt svar til to store enkeltengasjement som forklarer avviket og hvilke korrigerende tiltak banken har tatt for å hindre at lån innvilges i lignende saker. Finanstilsynet har merket seg fra styrets svar at styret fremover vil be administrasjonen redegjøre for avvik i forhold til tapsrammen.

Finanstilsynet ga i den foreløpige rapporten uttrykk for at styret bør fastsette kontrollerbare rammer som begrenser bankens risikotaking på kredittområdet. I denne forbindelse ble det pekt på at risikoklassefordeling, restanser og mislighold kan være aktuelle rammestørrelser sammen med andel usikret gjeld og andel opplåning samt andel innvilgede lån med negativ betjeningsevne, høy gjeldsgrad eller høy belåningsgrad. Finanstilsynet har merket seg at styret vil vurdere å innføre rammer av den typen Finanstilsynet har gitt eksempler på.

Styrets involvering

Finanstilsynet understreket i den foreløpige rapporten at styret for å oppfylle sitt kontrollansvar bør sikre seg god innsikt i utøvelsen av bankens kredittvirksomhet. Etter Finanstilsynets oppfatning er gjennomgang av kredittsaker en viktig tilgang til slik innsikt. Styret gir i sitt svar uttrykk for at det deler Finanstilsynets oppfatning og opplyser at styret i flere møter har gjennomgått kredittsaker som ligger under grensen for administrasjonens fullmakt. Etter Finanstilsynets vurdering bør styret påse at det etableres rutiner som sikrer styret innsyn i et definert utvalg kredittsaker.

Uavhengig risikorapportering

Finanstilsynet bemerket i den foreløpige rapporten at bankens risikorapport ikke inneholdt informasjon om utviklingen i misligholdssannsynlighet eller andel innvilgede lån med negativ betjeningsevne, høy gjeldsgrad eller høy belåningsgrad. Dessuten ble det ikke rapportert mot den ene styrefastsatte rammen, og kommentarene som var gitt til risikoutviklingen var utelukkende risikoformildende. Finanstilsynet forventer at bankens uavhengige risikorapport viser status i forhold til styrefastsatte rammer og inneholder kommentarer til risikoutviklingen og forslag til relevante, korrigerende tiltak. Styret opplyser i sitt svar at det vil påse at risikorapporten vil inneholde mer informasjon om innvilgede lån og porteføljeutvikling samt at det rapporteres mot styrefastsatte rammer.

Renter og etableringsgebyrer

Kundene som tar kontakt med en bank som tilbyr omstartslån, er ofte i en vanskelig økonomisk situasjon. Etter Finanstilsynets oppfatning pålegger det banken som profesjonell part et ansvar for ikke å utnytte kundenes avhengighet av banken til å overprise sine produkter. Etter Finanstilsynets vurdering bør banken dessuten opplyse om sine rente- og gebyrsatser i en tidlig fase av låneprosessen. Finanstilsynet ba derfor i den foreløpige rapporten styret vurdere om det bør etableres retningslinjer som klargjør når og hvordan kundene skal informeres om bankens priser og rutiner for å dokumentere at informasjonen faktisk blir gitt. Finanstilsynet har merket seg at styret ser behovet for at retningslinjene tydeliggjøres på dette området.

Kredittvurderingen i enkeltsaker

Etter Finanstilsynets vurdering tydet enkeltsakene som ble gjennomgått under tilsynet på at banken manglet systematikk som sikret en jevn kvalitet på kredittvurderingene. Lånesøknader om omstartslån inkluderer mer kompliserte problemstillinger enn ordinære boliglånssøknader. Slike søknader bør derfor ikke avgjøres kun på grunnlag av nøkkeltall. I den foreløpige rapporten ba Finanstilsynet derfor styret vurdere tiltak for å øke kvaliteten på bankens kredittnotater. Styret understreker i sitt svar at det siden bankens oppstart er blitt gjennomført en betydelig forbedring av kvaliteten på kredittvurderingene, og styret er ikke enig i at banken mangler systematikk. Styrets gir dessuten uttrykk for at kvaliteten på vurderingene er i stadig bedring. Finanstilsynet har merket seg at styret deler Finanstilsynets påpekning av at lånesakene i større grad bør inkludere en samlet vurdering av risikofaktorene og vil påse at dette inkluderes i kredittarbeidet.

Verdsettelse av utlån

For å hensynta makroøkonomiske forventninger ved fastsettelse av nedskrivninger i trinn 1 og trinn 2 multipliserer banken beregnet forventet tap med en justeringsfaktor. Finanstilsynet påpekte i den foreløpige rapporten at regnearket som ble fremlagt under tilsynet viste at formlene som bestemte justeringsfaktoren førte til at nedskrivningene ble redusert når basisprognosen tila at det forventes en konjunktursvekkelse og motsatt. Styret fremhever i sitt svar at bankens nedskrivningsmodell innebærer at modellavsetningene reduseres dersom makrofaktorene *i løpet av året* (vår uthev.) utvikler seg positivt, og omvendt. Finanstilsynet bemerker at bankens justeringsfaktor likevel reduserer det forventede tapet når prognosene tilsier at konjunktorene vil bli svekket, mens en framoverskuende betraktning burde tilsi høyere nedskrivninger. Finanstilsynet ber derfor styret på nytt vurdere bankens nedskrivningsmodell samt påse at det utarbeides retningslinjer som beskriver hvordan både de modellmessige og individuelle nedskrivningsvurderingene skal foretas.

Etterlevelse av boliglånsforskriften

Det stedlige tilsynet avdekket at bankens beregning av kundenes disponible inntekt ikke inkluderer en renteøkning på fem prosentpoeng i forhold til den tilbudte rentesatsen. Finanstilsynet betrakter rentepåslaget på fem prosentpoeng over det aktuelle rentenivået som en buffer i betjeningsevneberegningen for å hindre at kunder tar opp nye lån som kan skape økonomiske problemer.

Styret bekrefter i sitt svar at banken har lagt til grunn at det med "det aktuelle rentenivået" i boliglånsforskriften § 3 menes rentenivået for ordinære boliglån slik de observeres i markedet. Styret argumenterer med at det forventes at kundene etter få år oppnår refinansiering i en ordinær boliglånsbank med et lavere rentenivå enn i Kraft Bank, og at Kraft Bank ikke øker renten for kundene under ett som standard boliglånsbanker, og særlig ikke dersom kundens økonomi ikke tåler det. Styret bekrefter i sitt svar at de færreste kundene har evne til å tåle en renteøkning på fem prosentpoeng utover det rentenivået banken krever, og gir uttrykk for at konsekvensen av å hensynta en rentebuffer basert på den faktiske renten vil være at banken ikke kan tilby disse kundene hjelp. Finanstilsynet har dessuten merket seg at styret anser det som uaktuelt for banken å fraskrive seg muligheten til å øke utlånsrenten uten at det gjøres ved hjelp av en gjensidig bindende fastrenteavtale.

Finanstilsynet understreker at boliglånsforskriften § 3 annet ledd ikke åpner for å legge til grunn en rentesats andre banker anvender for en annen type lån. Finanstilsynet forutsetter at banken ved bruk av fleksibilitetskvoten i boliglånsforskriften § 8, i overensstemmelse med vanlig praksis ved bolig- og forbruksfinansiering i norske banker, hensyntar likviditetseffekten av en umiddelbar økning av den fastsatte renten med fem prosentpoeng.

Styring og kontroll av likviditetsrisiko

Likviditetsrisikorammer

Finanstilsynet ga i foreløpig tilsynsrapport uttrykk for at det var uheldig at det er oppgitt ramme for innskuddsdekning i bankens ILAAP-dokument, men at denne rammen ikke fremkommer i bankens likviditetspolicy. Styret er enig i at det er uheldig at det ikke er samsvar i bankens dokumenter for likviditetsstyring, og opplyser at dokumentene nå er rettet og rammen er fjernet. Finanstilsynet noterer at styret vil vedta ramme for innskuddsdekning når banken eventuelt har annen finansiering enn innskudd.

Beredskapsplan

I foreløpig tilsynsrapport påpekte Finanstilsynet at bankens beredskapsplan for likviditet ikke omhandlet prosedyrer for å håndtere likviditetsproblemer som skyldes henholdsvis foretaksspesifikke hendelser og likviditetssvikt i markedet. Beredskapsplanen oppfylte dermed ikke forskrift for forsvarlig likviditetsstyring av 2007 § 6¹ på tilsynstidspunktet. Finanstilsynet noterer av styrets svarbrev at bankens beredskapsplan i etterkant av det stedlige tilsynet er oppdatert med prosedyrer for å håndtere likviditetsproblemer som skyldes både foretaksspesifikke hendelser og likviditetssvikt i markedet i henhold til gjeldende regelverk.

¹ Forskrift om forsvarlig likviditetsstyring (Likviditetsforskriften) er med virkning fra 31. desember 2019 erstattet av tilsvarende bestemmelser i Forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften).

Styring og kontroll av operasjonell risiko

Rammestyring

I foreløpig tilsynsrapport ba Finanstilsynet styret vurdere å fastsette rammer og måltall for operasjonell risiko, ettersom styret ikke hadde fastsatt rammer og måltall på tilsynstidspunktet. Styret opplyser at rammer og måltall for operasjonell risiko vil bli etablert så snart det foreligger erfaringstall på området. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Retningslinjer for risikovurdering

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at banken ikke har utarbeidet retningslinjer for risikovurdering av nye produkter, aktiviteter og prosesser. Med virkning fra 31. desember 2019 stilles det krav til at banken har slike retningslinjer, jf. CRR/CRD IV-forskriften § 36. Av styrets svar fremkommer det at banken vil innføre slike retningslinjer slik at banken etterlever forskriften.

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt til ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Josefine Wilberg
førstekonsulent

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.